

project: Zuiderzeerland
Marja Wennemers
november 2009

land in beweging

...beweging in het land

Inhoud

colofon en verantwoording
voorwoord
leeswijzer

1 Gebiedsbeschrijving 6-7

2 De opdracht 8

3 Historie 9

4 Inventarisatie en analyse 10-18

5 Visie 20-24

6 Het masterplan 25

Bijlage:
masterplan A2

Colofon

Hogeschool Van Hall Larenstein
Opleiding T en L
afstudeerfase 2009-2010
Major Landschapsarchitectuur

begeleiders
Jeroen Leemans
Adrian Noortman
Johan Vlug
Cees Zoon

toetsmomenten CAL
Ad Woudstra

algemene ondersteuning
Ben ter Mull

Achtergrondinformatie en fotoverantwoording

Informatie uit:

- * Samenvatting raamplan NW Overijssel
- * toekomstvisie Steenwijkerland
- * toekomstvisie Noordoostpolder 2030
- * Randmeer vragen en argumenten
- * Randmeer Noordoostpolder een verkennende studie
- * Bestemmingsplannen Lemsterland
Noordoostpolder
Steenwijkerland
- * Informatiecentrum Schokland
- * Museum Nagele

Literatuur:

- * Flevoland- land van mensenhand
door Gerrit van der Heide
- * Atlas voor Flevoland
Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders

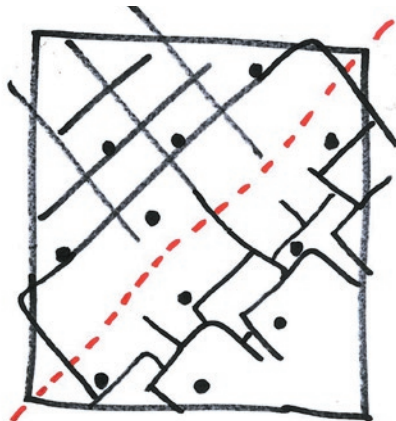
Foto's:

- * eigen archief

Voorwoord

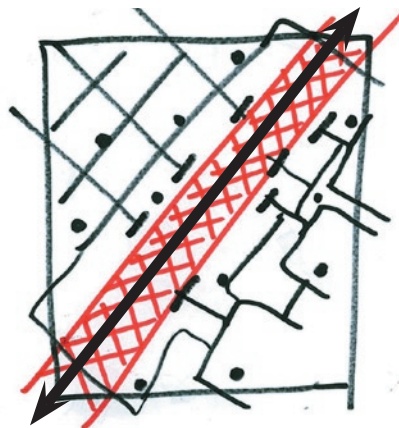
De oorspronkelijke titel van het project luidt: Zuiderzeerland; kansen voor het verborgen randmeer.

In dit rapport komt randmeer niet meer voor en ik zal kort uitleggen waarom niet.

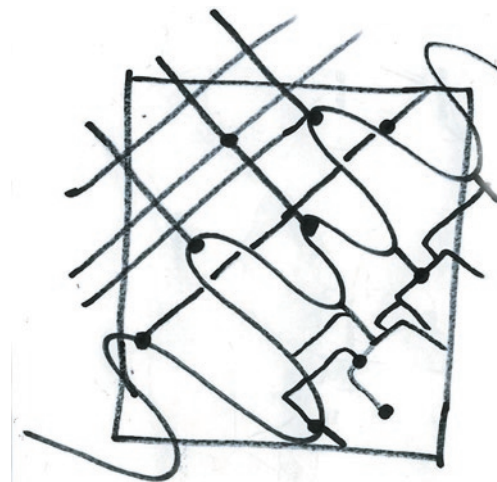
de huidige situatie

Er is het oude land en er is nieuw land. Beide hebben waardevolle punten maar er is nauwelijks uitwisseling. Het is alsof de oude zeedijk ze scheidt. De grensstreek lijkt niet afgemaakt, geen relatie aan te gaan met het buurland.

de situatie na aanleg van het randmeer

Het oude en nieuwe land worden fors gescheiden. De waardevolle punten zijn onbereikbaar voor elkaar. Er is een hoopvol nieuw "land" geschapen maar de twee bestaande landschappen worden er nauwelijks door versterkt.

*dit is wat **kan** ontstaan*

Een verweven oud en nieuw land door juist in te zetten op de waardevolle punten en deze te verbinden. Ook hier is een nieuw land ontstaan, dit heeft echter als doel de andere duurzaam te versterken en ruimte te bieden voor ontwikkeling.

Conclusie

Berg alle rapporten en ideeën met betrekking tot het randmeer in het historisch archief. Ga voor een duurzame verbinding van deze buurlanden zodat ze gezamenlijk een sterke en flexibele toekomst hebben.

Leeswijzer

Dit rapport is geschreven om inzicht te geven in de werkwijze die is gehanteert bij het tot stand brengen van het masterplan.

Allereerst wordt in hoofdstuk 1 het opdrachtgebied beschreven. Hoofdstuk 2 omschrijft de opdracht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 en 4 ingegaan op de historie van het gebied en op de uitgevoerde inventarisatie en analyse. De hieruit gedistilleerde visie wordt in hoofdstuk 5 middels tekst en postzegelkaartjes omschreven. Het masterplan is als poster op A0 afgedrukt, een A2 formaat is in de bijlage toegevoegd.

Hoofdstuk 1 gebiedsbeschrijving

Het projectgebied beslaat de grenszone tussen het 'oude' land van noordwest Overijssel en Friesland en het 'nieuwe' land van de Noordoostpolder. Op de overgang tussen het oude land en de polder ligt nog herkenbaar de oude zeedijk met enkele oude vissersdorpen.

De Noordoostpolder is voornamelijk landbouwgebied, met een oppervlak van 48.000 ha. De polder is daar bij aanleg geheel op ingericht. Moderne akkerbouw en weidebedrijven, fruitteelt en bloemen- en bollenteelt bepalen het beeld en zijn de economische dragers. Bewoning op het platteland is er nauwelijks. Op ieder kavel is woonruimte voor de boer en eventueel voor enkele arbeiders.

Er is een groot aantal betonnen schuren gebouwd in een geometrisch, strak patroon. Rondom ieder erf is erfbeplanting aangebracht. Ook het wegennet is strak en rechtlijnig. Veel wegen worden begeleid door laanbomen.

Op zandige en veenachtige ondergronden zijn twee bossen aangelegd, het Kuinderbos (1000 ha) en het Voorsterbos (825 ha). Het totale bosareaal in de NOP beslaat 2200 ha. (5% van de polder). Emmeloord (met de nodige voorzieningen) ligt als een centrale plaats in de polder met daaromheen 10 dorpen. Aan de randen van de polder liggen de oude plaatsen van de Zuiderzee: Urk, Lemmer en Vollenhove. Cultuurhistorie is sterk aanwezig.

cultuurhistorie van Schokland

Het oude land bestaat uit een relatief nat veenweidegebied met de moerassige natuurgebieden van de Wieden en de Weerribben. Waterlopen en uitgespaarde dijkjes bepalen de kleinschalige verkaveling. Er liggen enkele kleine, soms natte, bosjes verspreid over het land. Bewoning ligt verspreid over het hele gebied. Zowel in de vorm van dorpen als losse bebouwing.

Langs de oude zeedijk ligt een natte strook kleigrond op veen die vooral als weidegrond wordt gebruikt. Het totale gebied heeft vooral een recreatieve functie met kleinschalige landbouw – vooral weidebouw- en rietteelt.

Het dichtstbijzijnde grotere bosperceel ligt bij Steenwijk. Hier, en ten zuiden van Vollenhove, vind je het kleinschalige kampenlandschap, dat op de hogere gronden ligt.

historie van de rietsnijders

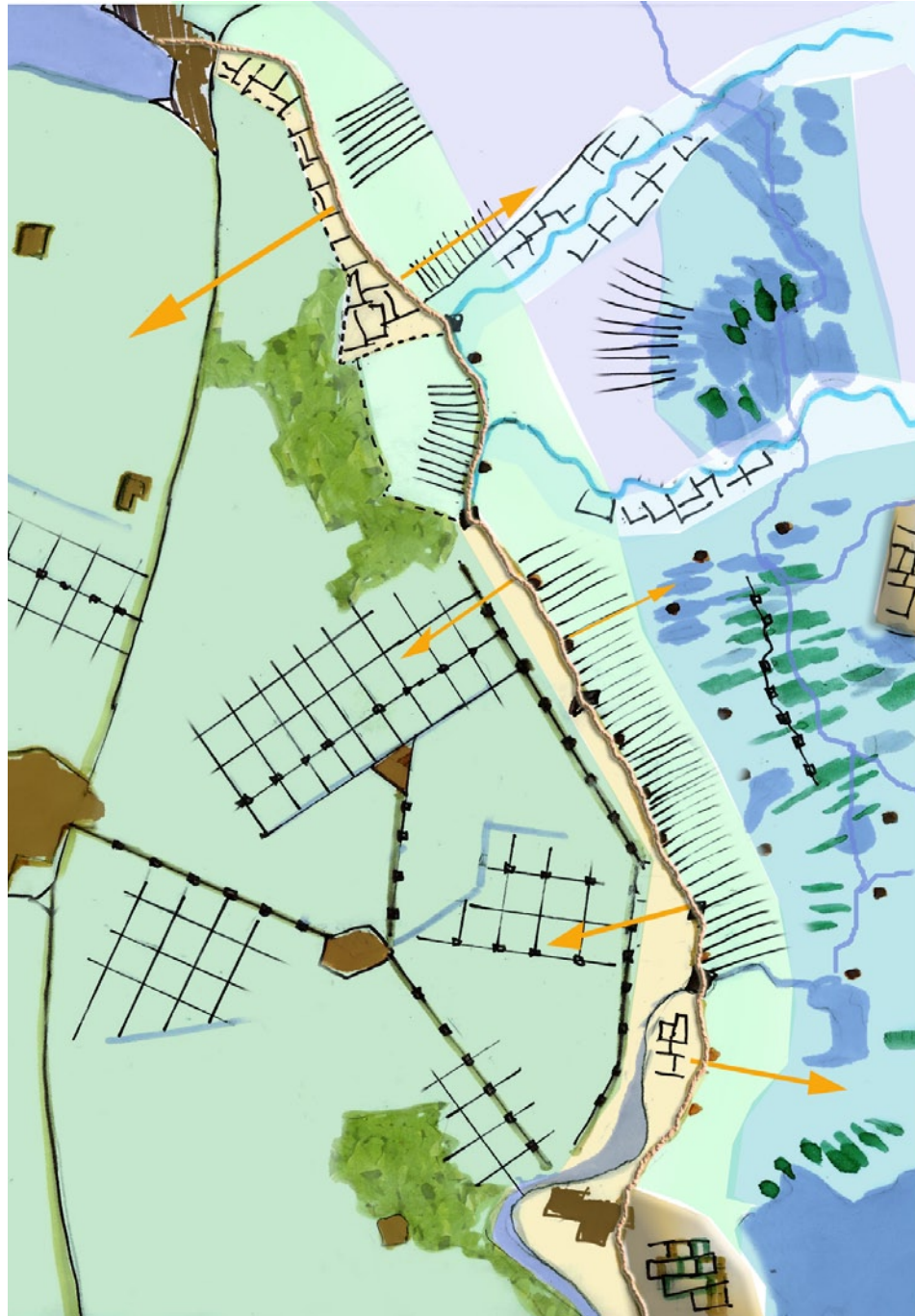
PARTIJEN IN HET GEBIED

Het gebied overschrijdt 3 provinciegrenzen. Samenwerking is dan ook een belangrijk aspect.

Provincie Flevoland
Provincie Overijssel
Provincie Friesland
Gemeente Noordoostpolder
Gemeente Steenwijkerland
Gemeente IJlst
Waterschap Zuiderzeeland
Waterschap Reest en Wieden
Waterschap Fryslân

LANDSCHAPSTRUCTUURKAART

Deze kaart laat in grote lijnen zien hoe het opdrachtgebied er uit ziet. Grondgebruik, bodem en landschapstypen zijn gecombineerd weergegeven in de legenda.

- Dijkweg, cultuurhistorische zeedijk met wielen en verspreide dijkwoningen.
- Grootschalige zeelei polder, rechte verkaveling en infrastructuur. Laanbomen, en erfbeplanting. Kleine dorpen met Emmeloord als centrum.
- Zandgronden met onregelmatige blokverkaveling. Voormalig buitendijks land, weinig bebouwing.
- Zeeleipolder, grootschalig en rechtlijnig. Natte weidegrond met verspreide bebouwing.
- Stroomdalgebied, nat broekontginnings-landschap klei op veen. Onregelmatig verkaveld, woningen dicht langs dijkwegen.
- Slagenlandschap met lange smalle kavels en sloten, veengronden. Open karakter met lintdorpen en wegbebouwing.
- Kleinschalig kraggenlandschap, voorheen slagenlandschap met petgaten, rietlanden, legakkers, kraggen en verspreide bossen.
- Kleinschalig kampenlandschap met hoogteverschillen en steilrandjes, houtwallen, erfbeplanting en bosjes. Verspreide bebouwing.
- Dorpen in de polder gedeeltelijk omzoomd door groen.
- Open water
- Bosgebied
- Open landschap met weidse zichten
- Wegenpatroon met laanbeplanting

Hoofdstuk 2 De opdracht

De huidige situatie

De huidige landschappelijke situatie is die van een randgebied op de grens van twee landschapstypen waarin twee sterk verschillende beelden naar voren komen.

Het landschap van de Noordoostpolder, een overwegend landbouwgebied, stil, rustig, gestructureerd, open, ruim van opzet.

Er is zowel op het platteland als in de dorpen weinig bedrijvigheid. In de kern van het land, bij Emmeloord, zijn de voorzieningen.

Daarnaast is er het relatief kleinschalige landschap van Overijssel en Friesland, waarin recreatie, natuur en water een overheersende rol vervullen. Zomer en winterbeeld zijn nogal verschillend. Het landbouwgebied is gevuld met koeien, schapen en paarden op kleine percelen, afgescheiden door slootjes. De dorpen hebben deels eigen voorzieningen, mede in stand gehouden door de recreant. Bewoning is verspreid over het land. Scholen, winkels en maatschappelijke voorzieningen zijn gelegen in de grotere dorpen en steden.

Het opdrachtgebied vormt de grens tussen deze twee landschappen en is sociaal-economisch gezien niet sterk. Er is een terugloop van het aantal inwoners, enkele landbouwkavels verliezen hun functie of zijn te klein geworden voor de huidige bedrijfsvoering.

Knelpunten en vragen:

Er is een probleem op het economische vlak. Mede daardoor ontstaat er een landschappelijke dreiging. Door bedrijfsverlating en verandering van functie kunnen landschappelijke waarden aangetast worden.

Bij de aanleg van de Noordoostpolder had de overheid een grote invloed op de ontwikkeling. Inmiddels is die invloed flink afgenomen en bepaalt particulier initiatief veel. Hoe houdbaar is dit uniek vormgegeven landschap als landbouw niet meer alleen als drager kan functioneren? Wat is de invloed van particuliere initiatieven en hoe kunnen deze enigszins gereguleerd worden zodat het landschap behouden blijft in zijn cultuurhistorische context?

Wat zijn op lange termijn de gevaren op het gebied van de waterhuishouding? Landbouw en natte natuur hebben vaak tegengestelde belangen. Het land klinkt verder in en de zeespiegel stijgt. Hoe moet in de toekomst de afwatering verlopen? Waar kan piekwater geborgen worden en zijn er op termijn genoeg zoetwatervoorraden?

Kansen

Het unieke, strakke ontwerp van het landbouw- landschap van de Noordoostpolder en het organisch gevormd landschap van Overijssel en Friesland vormen het uitgangspunt van landschappelijke ingrepen in het opdrachtgebied.

Op deze overgang kan een ander landschap ontstaan. Dit vormt een nieuw, herkenbaar en aantrekkelijk grensgebied.

Water, infrastructuur, groenstructuren en bebouwing zijn ingrediënten die deze grens kunnen versterken.

Door deze inrichting zal het gebied interessanter worden voor natuur, recreatie, waterberging, zoetwatervoorziening, wonen en werken.

Het zal een flexibel gebied zijn dat kan meebewegen in de komende ontwikkelingen.

Hoofdstuk 3 Historie

In grote stappen van land naar zee naar land naar...

rond 1635

Urk en Schokland (groter dan nu) lagen als eilanden in de Zuiderzee.
De kust had veel te verduren van de stormen.

- Rond 1200: De Noordzee dringt ons land binnen en zet delen onder water...
- De Zuiderzee is ontstaan en veroorzaakt veel overlast door stormvloed
- 1667: eerste plan voor afsluiten Zuiderzee van Stevin, vele plannen volgen
- 1892: plan Lely drooglegging zee, in 1918 als wet aangenomen in de Staten-Generaal
- 1940: de afsluitdijk, als onderdeel van de Zuiderzeewerken, is gereed
- 1942: de Noordoostpolder is als eerste van de polders van Flevoland, drooggelegd

Plan Lely:

- Het IJsselmeergebied wordt beschermd tegen overstromingen
- Mogelijkheid tot het maken van polders, meer landbouwgrond
- Zout water wordt zoet en geschikt voor drinkwater en droogtebestrijding
- Overwegingen aanleg Randmeer vanwege waterafvoer en scheepvaart verbindingen.
- Door negatieve kosten/baten analyse wordt er bij de Noordoostpolder geen randmeer aangelegd.

foto boven: werken aan de Afsluitdijk
onder: Zuiderzeewerken bij Lemmer

In 1936 werd een begin gemaakt met de 54 km lange dijk en met de bouw van de drie pompstations (bij Lemmer, Urk en Vollenhove). De dijk werd in 1940 gesloten, in september 1942 viel de polder droog.

bron: Erfgoedland Lelystad

Hoofdstuk 4

Inventarisatie en analyse

Het bestuderen van het landschap doe ik in eerste instantie door het gebied te bezoeken. Specifieke kenmerken geven me inzicht in de ontstaansgeschiedenis en maken duidelijk wat karakteristiek is in het landschap. De aldus opgedane informatie uit het veld en de bestudering van beschikbare gegevens vormen de grondslag voor het masterplan.

Voor de uitwerking van de inventarisatie splits ik het landschap op in drie lagen:

1. abiotisch (bodem, geomorfologie, reliëf)
2. biotisch (bos, water)
3. antropogeen (bebouwing, infra, gebruik)

Uit de inventarisatie volgt de analyse. Hierin komen termen naar voren als open vs. gesloten, grootschalig vs. kleinschalig, massa vs. ruimte.

Kennismaking met het gebied

Mijn eerste kennismaking met het gebied stamt uit 1974. Een studiegenoot van de tuinbouwschool in Frederiksoord nam ons geregeld mee in zijn zeilboot naar de plassen van de Wieden en de Weerribben.

Jaren later voer ik met onze Katwijker, een voormalig vrachtscheepje, in de vakanties door Nederland. Het IJsselmeer, de Randmeren en de plassen in de Wieden waren mooie plekken om voor anker te gaan.

Met de kano zochten we de kleinste watertjes op tot we vast liepen in het riet.

Vanuit een zomerhuisje in Dwarsgracht, dicht bij Giethoorn, hebben we in de loop der jaren nog vele fiets- en vaartochten gemaakt.

Flevoland ken ik vanuit mijn lagere schooltijd. Mijn oudste zus is op de een of andere wijze in Swifterbant terecht gekomen. In schoolvakanties logeerde ik daar.

Swifterbant: een stuk of wat straten met eenzelfde soort saaie huizen neergeplempt in een kaal, desolaat, bonkig, rechthoekig landschap. Dit gaat over 1965-1975. Ik herinner me de eindeloze rechte wegen, wind tegen, als we naar Dronten of Lelystad fietsten. Het gevoel van troosteloze vrijheid in het oneindige niets als we met de wind in de rug terug vlogen.

Bomen bestonden uit drie forse boompalen met een sprietje ertussen. Tuinen waren in het begin zo goed als leeg. De landbouwgronden waren vooral gevuld met onafzienbare strepen aardappelplanten op een hoog ruggetje.

In 1977, bij mijn allereerste, spannende sollicitatiegesprek kwam ik op een tuinbouwbedrijf in Ens. In mijn koude Eendje werd ik opnieuw welkom geheten op de zeebodem. Bomen waren groter, het land nog steeds erg hoekig en leeg. Die baan is het niet geworden. Jeugdsentiment werkt niet altijd positief.

En nu, de laatste vakantieweek in augustus 2009. Opnieuw de polder in. Groen, groot groen, begeleid ons in de Volvo op weg naar Kuinre. Een ruim land, afgewisseld door bossen en bosjes groen en mooie, groene wegen. Tuinen zien er weelderig uit. Er hangen sappige trossen blauwe en witte druiven in de zon. In het Kuinderbos slaan we de tent op en we nemen een duik in de plas. In de volgende 400 fietskilometers heb ik weer veel van het land kunnen zien. Met andere ogen gekeken naar bekende plekken.

De ruime, rustige, op momenten bijna verstilde, maar soms ook eindeloos saaie Noordoostpolder tegenover het gekrioel van bootjes, fietsen, motoren, wandelaars, terrasjesmensen en auto's in het aangrenzende Overijsselse land. Maar dan ook weer de gitzwarte Friezen in de groene ruimte waar masten van boten doorheen lijken te glijden. De IJsselmeerkust met de kliffen, de parasailers en windsurfers. Deze wonderlijke combinatie op een klein oppervlak maakt het een heerlijk gebied om in te zijn.

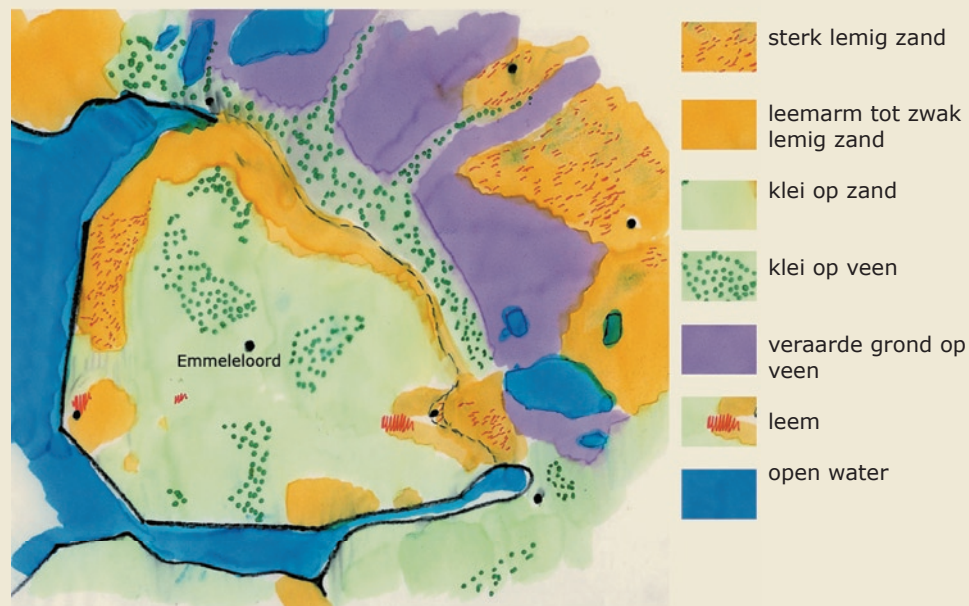

Werk aan de winkel om vooral de Noordoostpolder beter tot zijn recht te laten komen. Een mooi gebied om mee aan de slag te gaan!!

De foto's op de volgende bladzijde geven een indruk van de veelzijdigheid van het gebied.

ABIOTISCHE LAAG : BODEM

CONCLUSIE

In het opdrachtgebied vind je leemarm tot lemig zand. Hier zijn weidegronden en bouwlanden op ingericht.

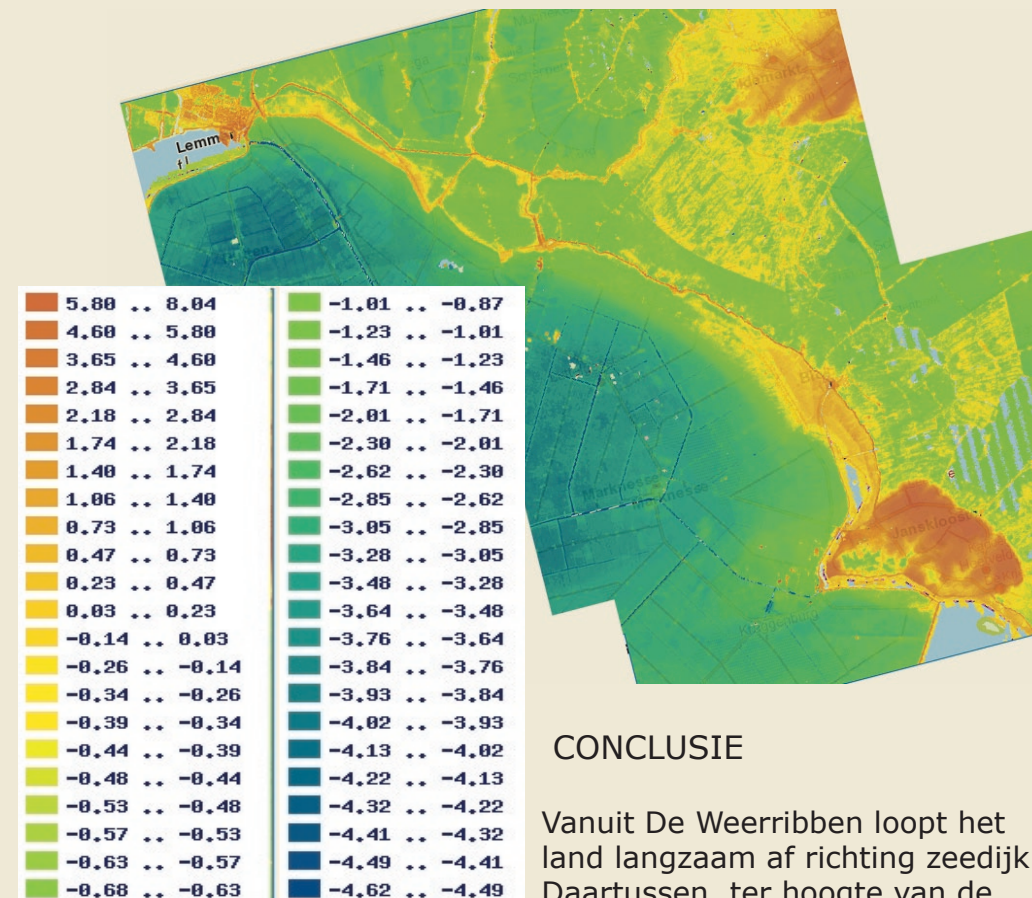
In de NOP vind je vooral klei op zand en langs de randen delen met leemarm tot zwak lemig zand.

Een smal randje langs de zeedijk in Noordwest Overijssel bestaat ook uit dit zand.

Daarnaast in noordelijke richting liggen de vrij natte weide gebieden met vooral klei op veen.

De natte strook Wieden/ Weerribben met de petgaten en natte bossen bestaat uit veraarde grond op veen. Dit is een Nationaal Landschap met rietteelt.

ABIOTISCHE LAAG : RELIEF

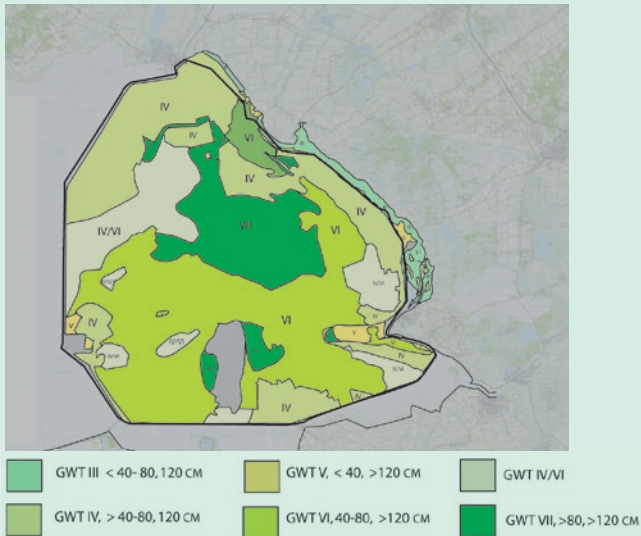

CONCLUSIE

Vanuit De Weerribben loopt het land langzaam af richting zeedijk. Daartussen, ter hoogte van de bovenrand van het weidegebied ligt een lagere rand, evenwijdig aan De Weerribben. De rand langs de zeedijk aan de Noordoostpolder kant varieert van -0.3m tot -0.7m om vervolgens snel te dalen naar - 4.7m ten ZW van Emmeloord. NW van Blokzijl is een strook voormalig buitendijks land dat iets hoger ligt, van 1.3m tot 0.3m. De stuwwal bij Vollenhove is een opvallend hoge puist, tot 7.7m.

BIOTISCHE LAAG : WATER

GRONDWATERTRAPPEN (kaartje Irma van Riel)

CONCLUSIE

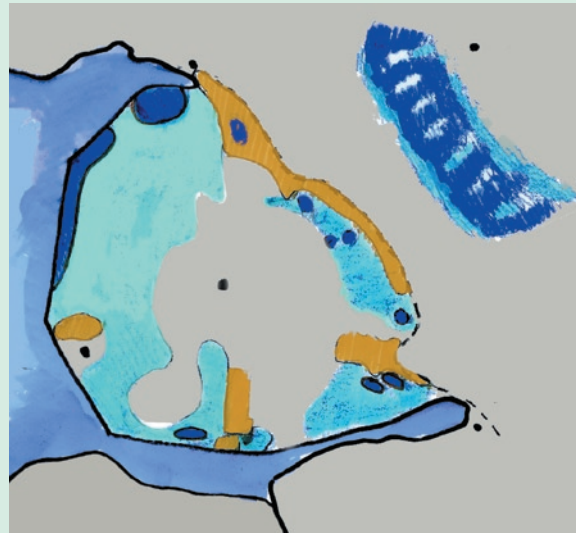
In het opdrachtgebied vind je GWT III tot VI.

De strook weidegrond heeft III met enkele hogere ruggen met V.

De strook grond in de NOP langs de dijk heeft voornamelijk IV.

Het bosgebied heeft VI met daarin enkele kwelgebieden.

KWELGEBIEDEN

CONCLUSIE

Donkerblauw zijn de sterkere kwelgebieden. Langs de IJsselmeerkust is dit ondiepe dijkskwel.

De overige kwel is regionale, diepe kwel vanuit het Drents plateau.

Lichtblauw zijn de gebieden met zwakke kwel. De bruine gebieden zijn bodembeschermingsgebieden.

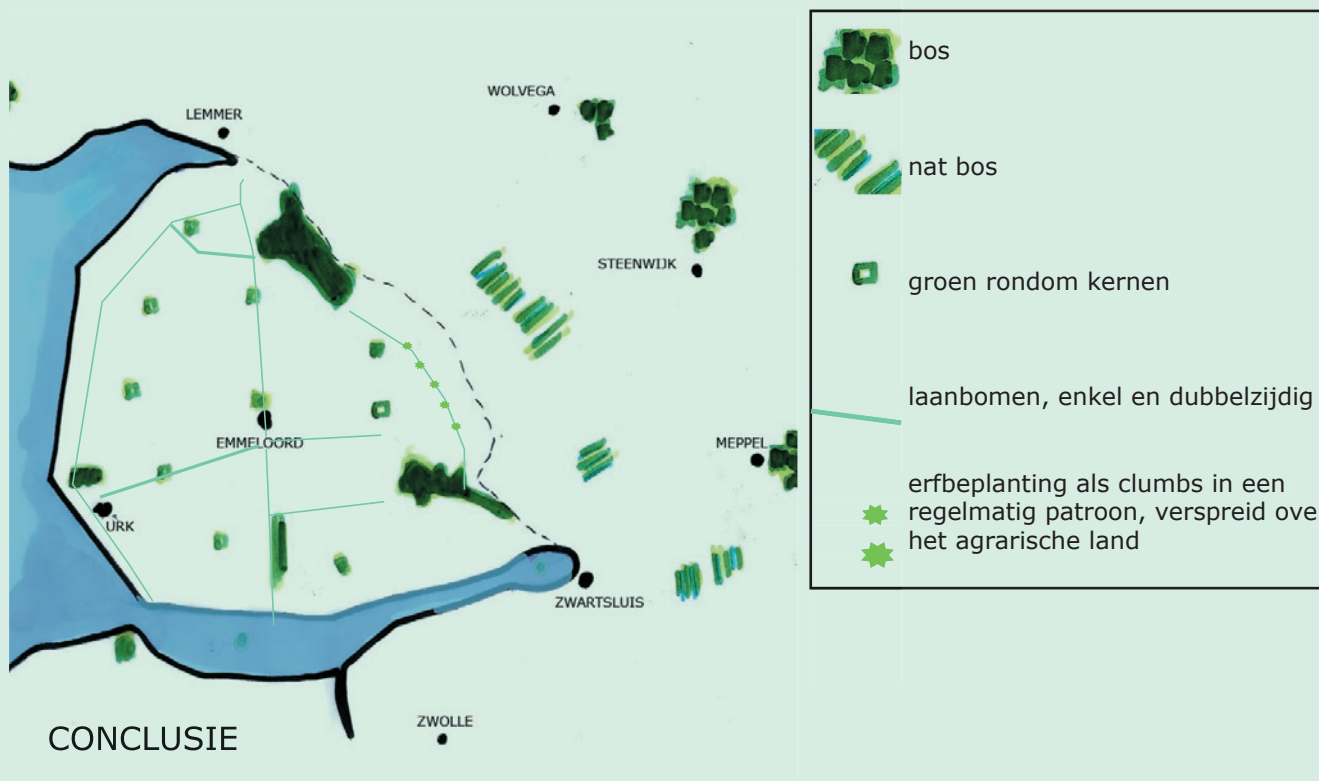
HUIDIGE (CULTUURLIJKE) WATERSTROMEN

CONCLUSIE

Via gemalen wordt water afgevoerd en wanneer nodig ingelaten. De NOP heeft gemaal Buma bij Lemmer (IJsselmeer), gemaal Smeenge bij Kraggenburg (Vollenhovermeer) en Visserink bij Urk (IJsselmeer).

BIOTISCHE LAAG : OPGAAND GROEN

De bosgebieden in de Noordoostpolder zijn onderling niet verbonden. Ook de kleine bosjes rondom de dorpen liggen geïsoleerd, evenals de erfbeplanting. Een laanbomenstructuur had deze gebieden kunnen verbinden omdat ze alle aan wegen gekoppeld zijn. Deze structuur is echter niet consequent doorgezet. De bosgebieden in het oude land zijn weliswaar geïsoleerd maar liggen grotendeels in een Nationaal Landschap. Het is een open landschap dat diepte krijgt door de laanbomen en clums van groen en bebouwing.

clums van erfbeplanting en bebouwing

bosgebied als groene massa

laanbomen als groen lint

achter dit groen zit Schoterzijl verborgen

ANTROPOGENE LAAG: INFRASTRUCTUUR, waterwegen

waternetwerk in drie provincies

doorgaande vaarroute (met sluizen) in het gebied

CONCLUSIE

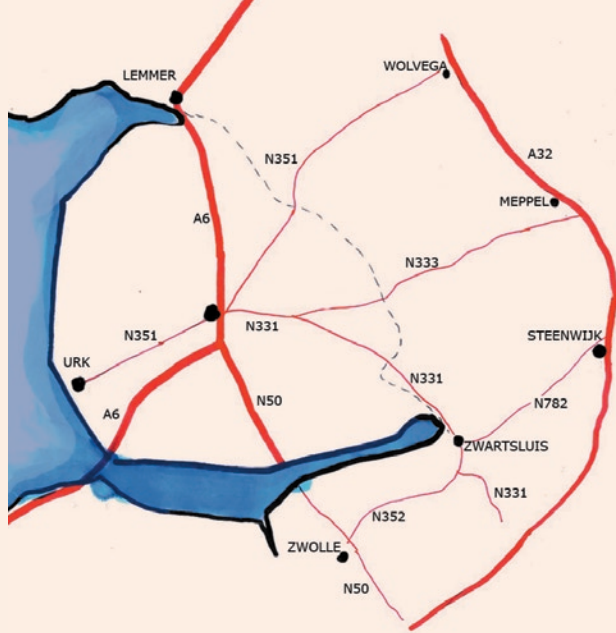
In Friesland en Overijssel zijn veel vaarwegen. Er is een doorgaande vaarverbinding voor beroepsvaart en er zijn talloze mogelijkheden voor recreatievaart. In de Noord-oostpolder zijn twee vaarwegen, ze leiden

naar het IJsselmeer en naar het Vollenhove meer. De oude zuiderzeedijk is een letterlijke grens tussen de twee gebieden. Er zijn geen andere doorgaande verbindingen over die grens dan die van het Vollenhovekanaal bij Blokzijl en nog zuidelijker, van de Zwolse vaart in het Voorsterbos.

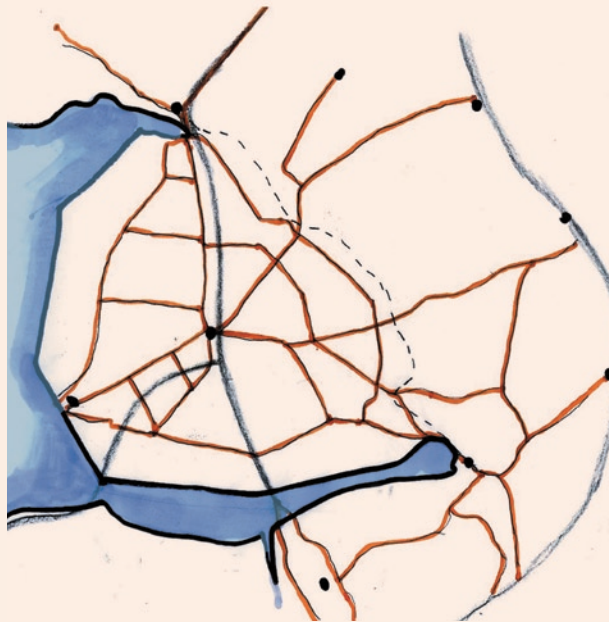
Het is de vraag of de meerwaarde van een rechtstreekse verbinding van Vollenhove naar Lemmer (Randmeer of vaart) opweegt tegen verbindingen die het oude en nieuwe land koppelen. Bij deze laatste mogelijkheid kan de Noord-oostpolder meer profijt trekken van de recreatievaart. Door extra voorzieningen zal het varen en verblijven in dit gebied aantrekkelijk worden.

ANTROPOGENE LAAG: INFRASTRUCTUUR, wegen

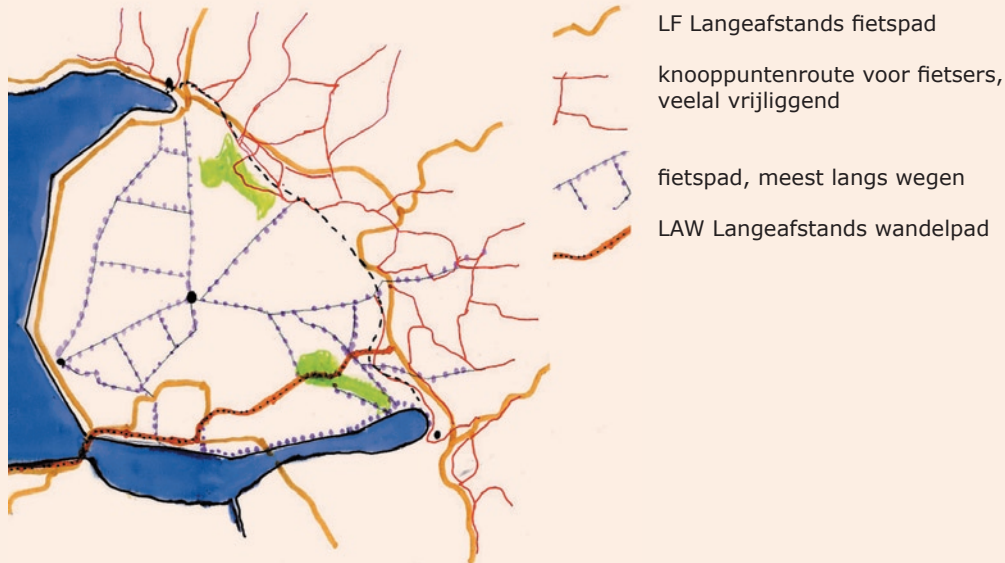
SNELWEGEN EN BOVENLOKALE WEGEN

GEBIEDSONTSLUITINGSWEGEN

LANGZAAM VERKEER NETWERK

CONCLUSIE

Het opdrachtgebied is voldoende ontsloten door gebiedsontsluitingswegen.

Daarnaast is er een goede aansluiting op snelwegen en wordt het van noord-oost naar zuidwest doorsneden door bovenlokale wegen.

Het totale netwerk voor gemotoriseerd verkeer is voldoende dekkend.

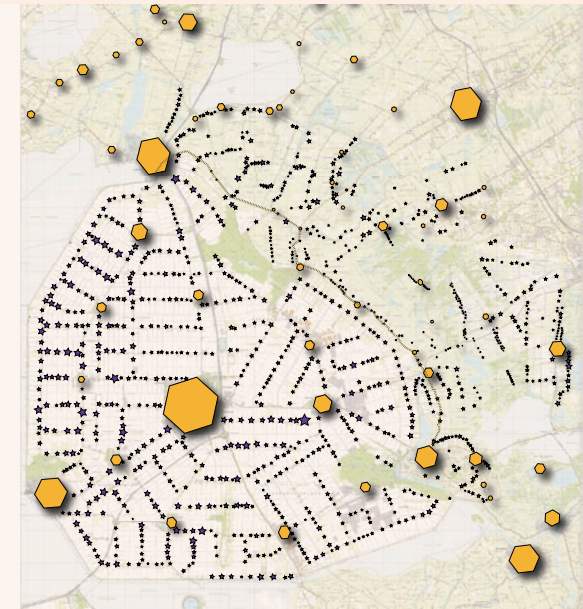
Het netwerk voor langzaam verkeer is minder goed.

De lange afstand fietsroute snijdt het gebied in noordzuid richting aan maar vormt geen verbinding met oost en west. Voor wandelaars zijn er nauwelijks wegen ingericht.

Het fietsknooppuntennetwerk gaat alleen door het Kuinderbos en ontbreekt in de rest van de Noordoostpolder.

Wil het gebied meer te bieden hebben voor recreatie in de vorm van fiets- en verblijfsrecreatie dan zal dit netwerk aangepast (aantrekkelijker gemaakt) en uitgebreid moeten worden.

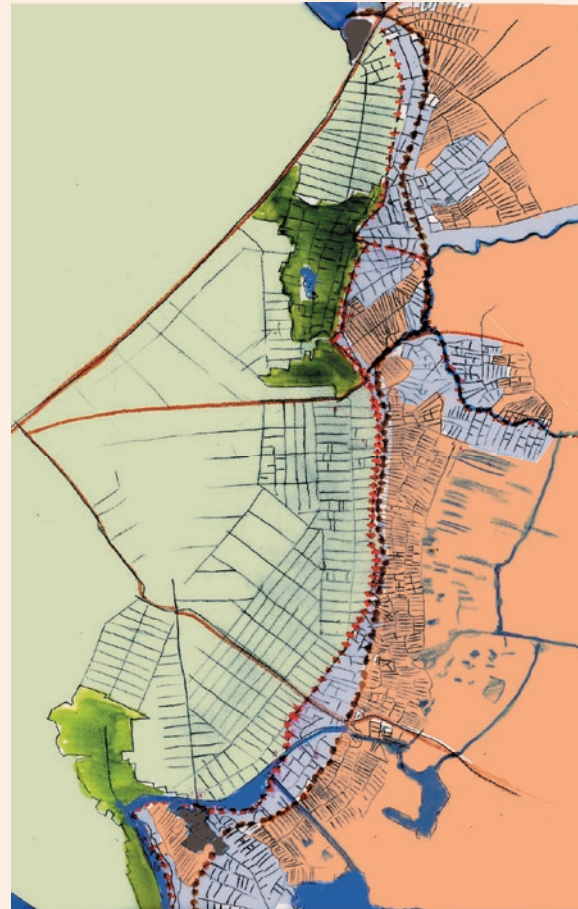
ANTROPOGENE LAAG: BEBOUWING

CONCLUSIE

De agrarische bebouwing in de Noordoostpolder is sterk verbonden met het verkavelingspatroon. Er is sprake van een strakke regelmaat. Kleine dorpen zijn gerangschikt rondom Emmeloord. In Friesland en Overijssel is de bebouwing verspreid over het land. Naast losse bebouwing, dorpen en stadjes is daar lint- en wegbebouwing. In het opdrachtgebied vind je in het oude land de oude zeedijkdorpen, losse dijkbebouwing en bebouwing in het weidegebied. In het nieuwe land zie je de ritmische bebouwing van de Noordoostpolder.

GEBRUIK/VERKAVELING

VERKAV

- slagenlandschap, weide- en akkerbouwgrond
- grootschalige, rechtlijnige land-en tuinbouwgronden
- kleinschalige landbouw
- bosgebied, houtproductie, natuur en recreatie
- open water, natuur en recreatie
- wegen
- gemeentegrens, tevens oude zee-grens
- zeedijk
- bebouwd gebied

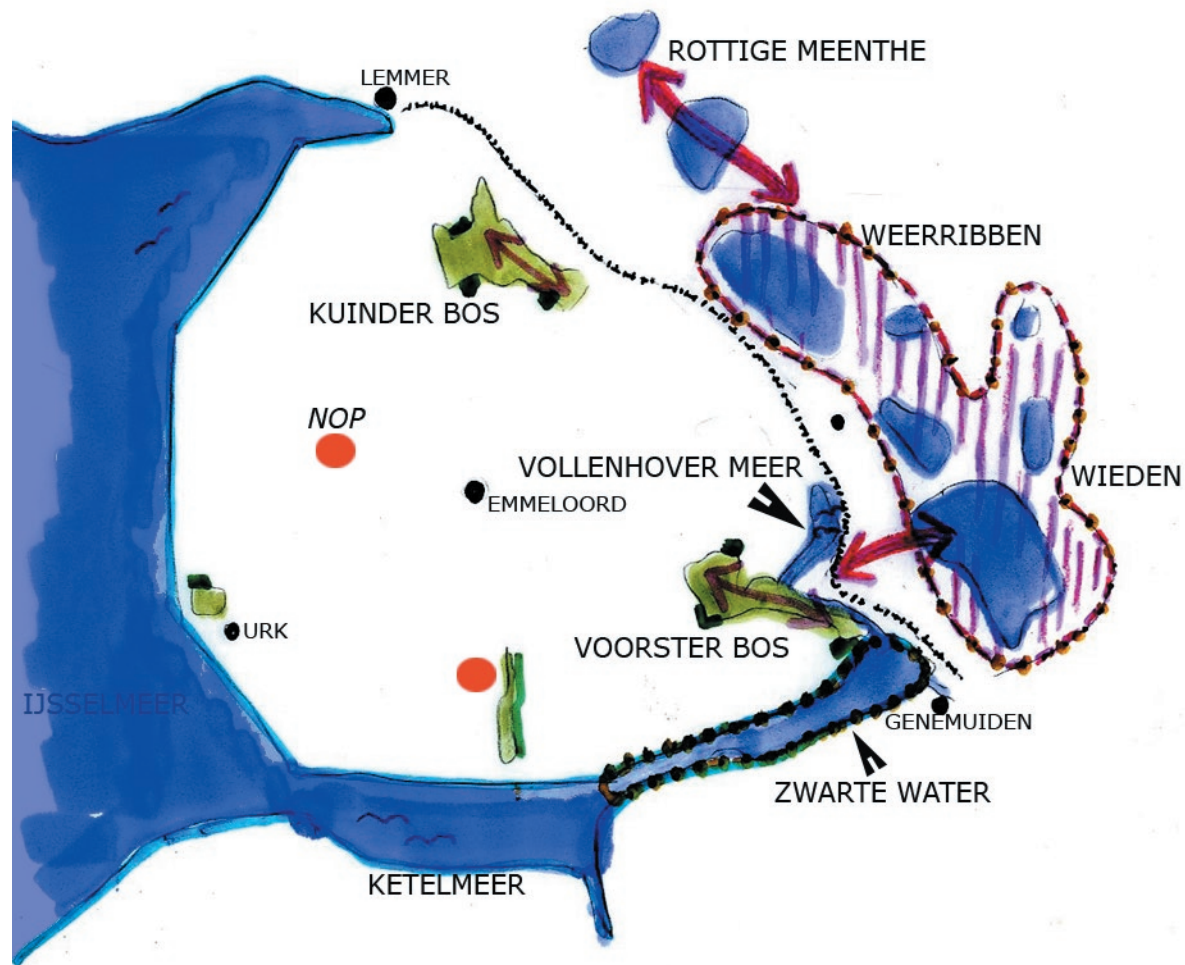
CONCLUSIE

Het veenweide gebied van Noordwest Overijssel en Friesland is een open landschap met een stroken- of slagenverkaveling. Dit is ontstaan door het afgraven van smalle percelen veen, met daartussen de legakkers waar het veen te drogen werd gelegd. Vooral in De Wieden waren de legakkers zo smal dat vele stroken land door wind-en waterkracht zijn weggeslagen. Daardoor ontstonden grote aanengesloten plassen.

De NOP kent een rationele grote verkavelingsstructuur die aan de tekentafel is ontworpen en die is gebaseerd op een zo optimaal mogelijk landbouwkundig gebruik.

Daartussen ligt een strook land met een blokverkaveling. Ook een deel van de oude buitendijkse gebieden zijn zo verkaveld evenals de polder Rondebroek en het land langs de rivieren. In het opdrachtgebied vinden we deze drie verkavelingsvormen zichtbaar terug.

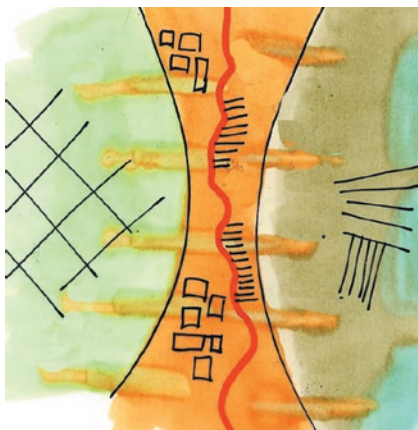
BELEID

- NOP** werelderfgoed (voordracht)
- Europees beleid:** vogelrichtlijngebied Vollenhovermeer, Ketelmeer, IJsselmeer
- Habitatrichtlijn en Natura 2000** Zwarte water
- landelijk beleid:** Wieden/Weerribben nationaal park en Natura 2000 gebied
- EHS** verbinding nationaal park met Rottige Meenthe en met Vollenhover meer
- UNESCO** Schokland
- Provinciaal beleid:** bosgebieden onderdeel van P EHS
- natuurontwikkelingsgebied, aansluitend aan bosgebieden en vernattingszone** Schokland
- lijn oude zeedijk**

Hoofdstuk 5 visie

Het opdrachtgebied is een gebied tussen nieuw en oud land met een eigen identiteit die haar onderscheidt van de aangrenzende landschappen. Om dit te bereiken kunnen bestaande waarden worden versterkt en behouden en nieuwe elementen worden toegevoegd. Dit bijzondere eigen karakter maakt het geschikt voor een aantal bijzondere landbouwvormen en biedt ruimte aan natuurontwikkeling, waterberging, incidentele uitbreiding woonvormen en recreatie. Daardoor krijgt het gebied een duurzaam karakter. De ontwikkeling in deze richting zal een geleidelijke zijn. De randvoorwaarden die deze ontwikkeling moeten faciliteren en die betrekking hebben op landschappelijke ingrepen, worden in het masterplan omschreven.

Het opdrachtgebied vormt een nieuw landschap dat verbonden is met de aanliggende landschappen maar zich wel onderscheidt. De oude zeedijk vormt de ruggengraat.

1. De landbouw

In het bijzonder de landbouw heeft het gebied gemaakt tot wat het nu is. Het is een landschap dat haar geschiedenis laat zien in de verkaveling, de bebouwing, het water, de groenstructuur. Kortom een leesbaar landschap met veel cultuurhistorie. Een landschap dat voor haar behoud voor een groot deel afhankelijk is van diezelfde landbouw. Daar zitten tegelijkertijd de bedreigingen.

Het weidegebied, de strook aan de noordoostzijde van de oude zeedijk, is een nat gebied dat voor weidebouw wordt gebruikt. De lange smalle kavels, die gescheiden worden door talrijke afwateringssloten, zijn nauwelijks geschikt voor meer rendabele vormen van akkerbouw. Schaalvergroting, herverkaveling en verdroging liggen daarmee op de loer. Door ontwatering wordt het gebied geschikt voor het telen van maïs en andere opgaande gewassen, waardoor het weidse grootschalige landschap, wordt aangetast in haar huidige vorm. De relatie tussen het van oorsprong natte gebied en de natte weidegronden die daaruit zijn voortgevloeid, is er dan niet meer. Een stukje cultuurhistorie gaat hiermee verloren.

Ik vind het van belang om op deze plek het veenweidegebied in deze vorm te behouden. Hiervoor zijn uit oogpunt van de natuur twee belangrijke argumenten aan te wijzen. Het gebied grenst aan het nationale landschap van de Wieden en de Weerribben dat in haar behoud afhankelijk is van een hoge waterstand. Het natte weidegebied heeft enigszins een bufferende werking en draagt daarmee bij aan het behoud van dit landschap. Het weidegebied zelf is een belangrijk leef- en broedgebied voor weidevogels. Een aantal van deze weidevogels staat op de rode lijst en het

is daarom zaak om hun leefgebied zoveel mogelijk te behouden c.q. uit te breiden. Met de gebruikers van het land valt te overleggen op welke manier zowel landbouw (weidebouw) als natuur samen gaan. Door verbreding van sloten (met natuurvriendelijke oevers) en extra waterbuffers in de vorm van open plasjes kunnen extreme waterstanden op worden gevangen zodat weidebouw mogelijk blijft al wordt het waterpeil verhoogd. Tegelijkertijd kan deze vergroting van het wateroppervlak ervoor zorgen dat het water zo lang mogelijk wordt vastgehouden in het gebied wat ten goede komt aan De Wieden en De Weerribben.

brede sloten met natuurlijke oevers als buffer en netwerk

De kleinere, deels buitendijkse kavels langs de zeedijk liggen op zandgrond. Ze hebben een natuurlijke kleinschalige verkaveling tegenover de grootschaligheid van de Noordoostpolder. Bij de bedrijfsgrootte van die tijd paste deze kavelmaat. Inmiddels is er in de gangbare landbouw behoefte aan grotere kavels. Zou je deze ontwikkeling haar gang laten gaan dan gaat het unieke en onderscheidene van deze strook verloren. Het wordt meer van het zelfde.

Kortom, er moeten mogelijkheden worden geschapen voor bedrijven om dit kleinschalig verkavelde gebied in stand te houden. Bedrijven zoals de lavendelkwekerij die zich hier heeft gevestigd leveren het bewijs dat dit kan. Recreatie, horeca, voorlichting zijn belangrijke aanvullende bedrijfstypen. Om meer van dit type bedrijven aan te trekken zullen ze gefaciliteerd moeten worden.

Ruimte voor het bouwen van bedrijfswoningen en gebouwen, recreatievoorzieningen, winkels, horecavoorzieningen en wat meer nodig is om dit gebied levendig en rendabel te maken. De kavelstructuur zoals die nu aanwezig is is daarbij het uitgangspunt.

Deze kan landschappelijk versterkt worden door de aanleg van houtwallen, hagen en waterlopen.

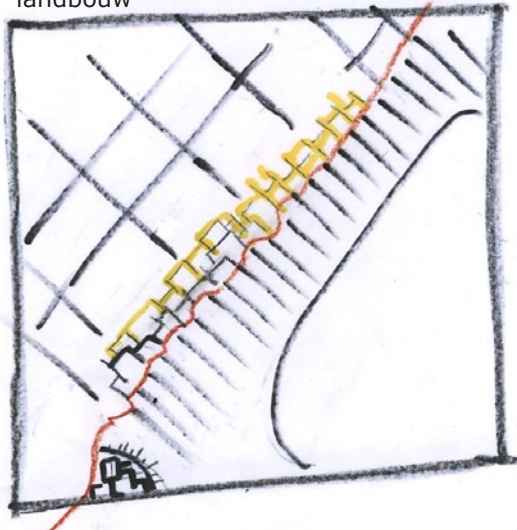
Door in de randvoorwaarden een maximaal bebouwingspercentage vast te stellen garandeer je het gewenst ruimtelijk beeld.

De Noordoostpolder als grootschalig open landbouwgebied is zo uniek dat hier zo weinig mogelijk wordt omgevormd.

De opzet blijft zoals die bij de aanleg was.

De gemeente Zuiderzeeland heeft dit in haar bestemmingsplan grotendeels gewaarborgd.

landbouw

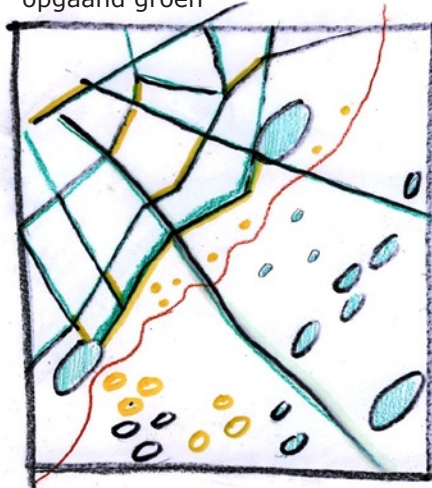
Links de grootschalige NOP, aansluitend een uitbreidingsstrook voor kleinschalige bedrijven (geel) vervolgens de strokenverkaveling van het natte weidegebied.

2. Opgaand groen

De twee belangrijkste bosgebieden, het Voorsterbos en het Kuinderbos hebben zowel natuur- als recreatiewaarde. Voor beide zou het van belang kunnen zijn ze te verbinden. Aan bos gebonden flora en fauna zitten op twee eilanden. Door bestaande lijnen in het landschap van de Noordoostpolder te verrijken met een strook bos die de bossen verbindt verruim je de mogelijkheden voor zowel recreant als flora en fauna.

Uitbreiding van het aantal wegen met laanbomen zorgt voor lijnvormige verbindingen. Erfbeplanting zorgt voor stapstenen en kleine verblijfsgebieden. Ditzelfde geldt voor het groen rondom en in de dorpen van de NOP. Groen in het Nationaal Landschap is verbonden door de toekenning als EHS.

opgaand groen

Linten laanbeplanting aanvullen. Clums vergroten en stapstenen aanvullen (geel). De twee bosgebieden in de NOP worden door een nieuwe forse bosstrook verbonden.

3. Water

In het gebied zijn kansen om aan bestaande waterlopen een betere ecologische functie te koppelen. Afwisseling in het bodemprofiel en de inrichting van natuurvriendelijke oevers gaan deels ten koste van landbouwgrond maar leveren in verhouding veel winst op voor de natuur. Er kan zo een ecologisch netwerk worden ingericht.

Door verbreding van bestaande waterlopen kan de waterbergingscapaciteit in het gebied worden vergroot. (piekbelasting).

Door uitbreiding van het waterwegennet ten behoeve van recreatie wordt deze capaciteit nog groter. De uitbreiding van het waternetwerk is vooral gericht op het verbinden van Overijssels water met de waterwegen uit de Noordoostpolder.

water

Koppelen van water in de NOP aan water in het oude land. Bestaande waterwegen aanpassen aan vaarbewegingen en oevers natuurlijker herinrichten.

4. Infrastructuur

Behalve uitbreiding van het waterwegennet kan de recreatie worden gestimuleerd door uitbreiding van fiets, skeeler en wandelwegen. Door aan te sluiten op het bestaande netwerk aan beide zijden van het plangebied wordt het areaal aanzienlijk vergroot en maakt de Noord-oostpolder gebruik van het aanbod van toeristen in Overijssel en Friesland. Door recreatie te faciliteren op het gebied van het water- en wegennetwerk zullen ontwikkelingen in de horeca, winkels en verkoop aan huis van gebiedseigen producten, verhuur van boten, fietsen, skeelers en dergelijke ook de kans krijgen zich te ontwikkelen. Het gebied krijgt hierdoor een economische impuls die zorgt voor een duurzaam karakter.

infrastructuur

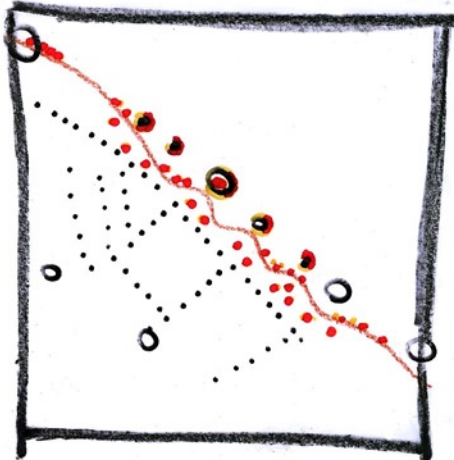
Fijnere infrastructuur voor langzaam verkeer aanbrengen in het grensgebied en aansluiten op bestaand netwerk.

5. Wonen

In de innovatieve, kleinschalige en verbrede landbouwgebieden zoals die hierboven zijn beschreven is ruimte voor nieuwe bedrijfsbebouwing. Ook hier kan architectuur de inzet zijn voor vernieuwing en het karakteriseren van dit gebied.

Al naar gelang het gebied zich in de loop der jaren ontwikkelt en de behoefte ontstaat aan (recreatie)woningen kan gezocht worden naar mogelijkheden om bebouwing in bestaande dorpen in te passen. Hiermee kan het voorzieningen niveau en daarmee de leefbaarheid worden vergroot. Op bescheiden schaal biedt de oude zeedijk mogelijkheden tot uitbreiding met een aantal dijkwoningen. Hierbij blijft het open karakter van het noordelijk gebied intact.

wonen

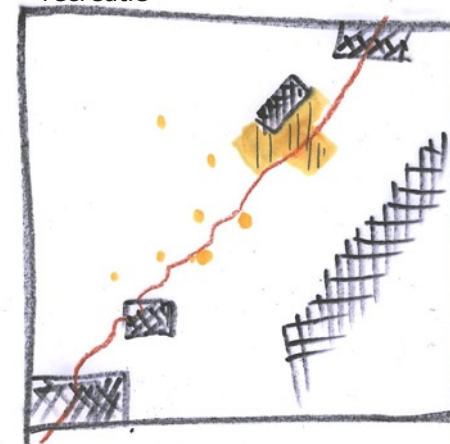

Uitbreiding van woonvraag voor recreatiewoningen en permanent vestigen zoveel mogelijk (ter versterking van) in bestaande kleine dorpjes. Op kleine schaal langs delen van de dijk. Mogelijkheden voor bedrijfswonen in nieuwe landbouwstrook.

6. Recreatie

Recreatie, inclusief horeca, zal in veel gevallen de ontwikkelingen volgen. In landschappelijke zin wordt ze gefaciliteerd door de aanleg van een fijnmaziger fietsnetwerk (ook geschikt voor skeelers) en wandelpaden in het hele gebied. Dit fietsnetwerk is deels gekoppeld aan het waternetwerk dat uitgebreid gaat worden ten behoeve van de waterrecreatie. Kuinre dat op een snijpunt ligt van wegen en water met een rijke historie als handelscentrum heeft kansen om zich als recreatiegebied te ontwikkelen. Ook de nabijheid van het Kuinderbos biedt mogelijkheden. De recreatiebehoefte kan gefaciliteerd worden door aanleg van een waterplas en de inrichting als recreatiegebied in de vorm van een golfbaan, picknickterrein, buitentheater, buitensport, trimbaan, skeelerbaan en dergelijke.

recreatie

Kuinre wordt het belangrijkste te ontwikkelen recreatiegebied. De overige recreatie volgt de landschappelijke aanpassingen en zal op snijpunten van water en wegen kansen krijgen.

7. Natuur

Het gebied rondom het meer van Vollenhove wordt ingericht als natuurgebied. Hiermee wordt de EHS tot stand gebracht met het Nationaal Landschap van De Wieden en De Weerribben.

Het weidegebied krijgt door beheerafspraken met gebruikers langzamerhand een duurzame status als weidevogelgebied.

Het Kuinderbos en het Voorsterbos worden als natuurgebied interessanter door ze middels een nieuw aan te leggen bosstrook te verbinden. Door meer variatie in beplanting en biotopen aan te brengen wordt deze natuurwaarde verder verhoogd.

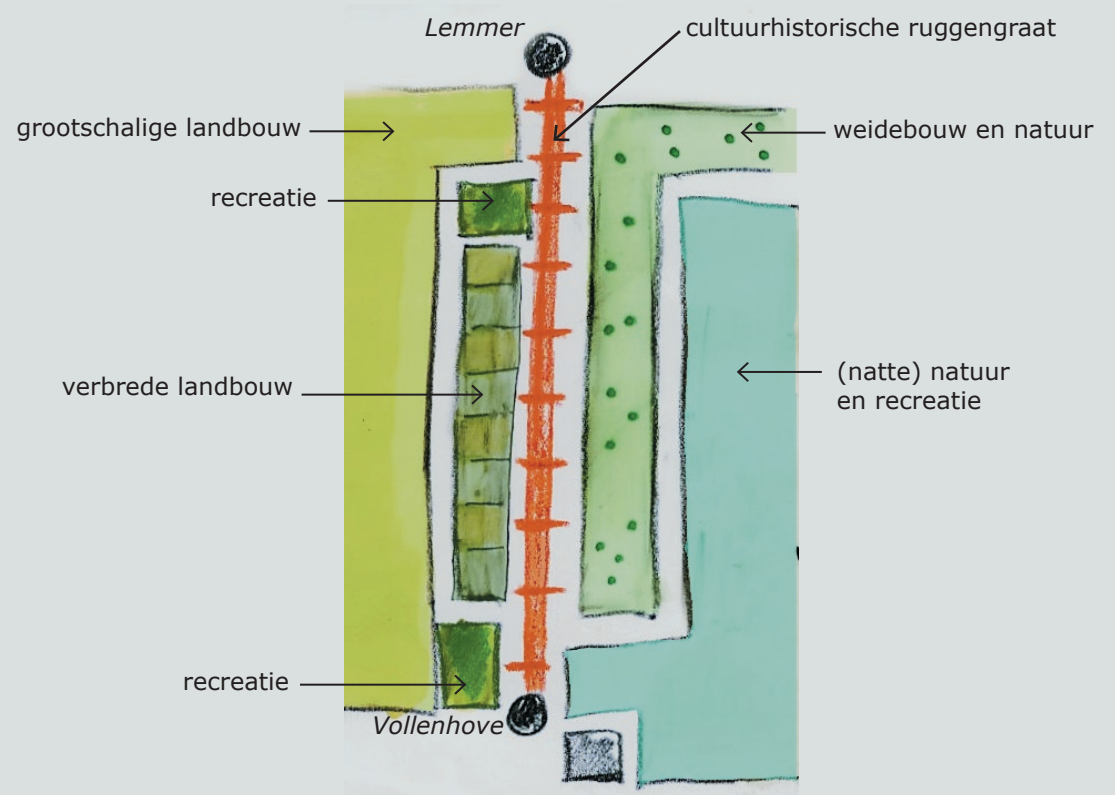
Bestaande waterwegen vormen door omvorming van de cultureelrijke oevers naar oevers met een meer natuurlijke inrichting, een ecologisch netwerk.

Ook hier zal dit een geleidelijke ontwikkeling zijn door overleg met de gebruikers en eigenaren.

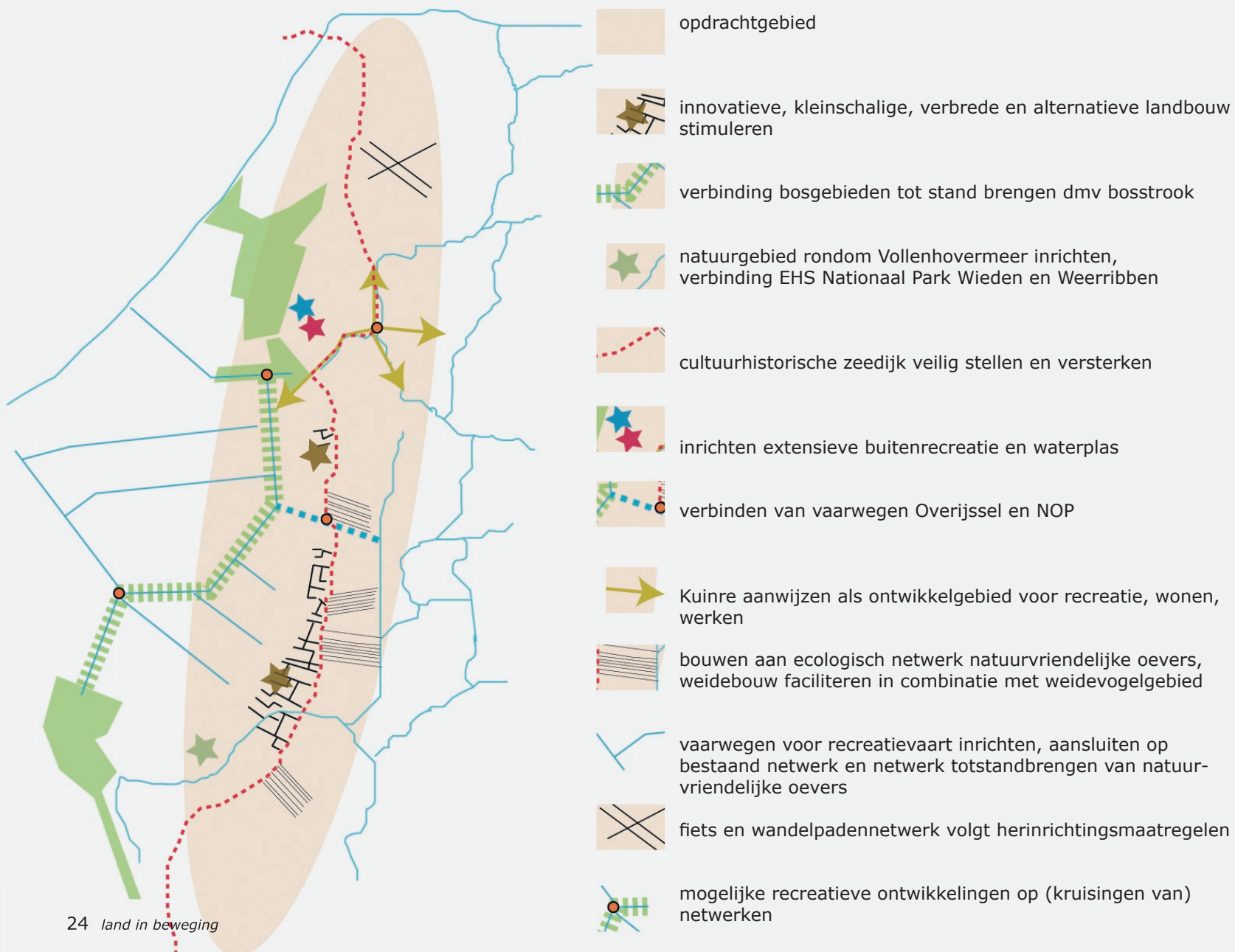

EHS Vollenhovermeergebied en het Nationaal Park. Bosstrook als verbinding tussen 2 bosgebieden. Ecologisch netwerk van natuurvriendelijke oevers in het hele gebied.

SAMENVATTING VISIE: ZONERING FUNCTIES uitgangspunten bij het ontwerp

SAMENVATTING VISIE: KANSKAART uitgangspunten bij het ontwerp

Hoofdstuk 6 Het masterplan

land in beweging
beweging in het land

De Zuiderzeerand

Grootschalig landbouw gebied met vooral akkerbouw, bloembollen en bloementeel en weidegronden.

Grootschalig kassengebied, innovatieve ontwikkelingen met steun van Europese subsidies.

Boomkwekerijen gebied.

Extensief begraasde weidegronden met kruid- en struiklaag als zoom beplanting voor de bosrand

Gebied voor innovatieve, alternatieve, kleinschalige landbouwbedrijven. Verbrede landbouw met mogelijkheden voor bedrijfswonen, verkoop, recreatief verblijf, educatie en voorlichting en regionale afzet.

Kleinschalig kampenland-schap met coulissen in de vorm van houtwallen, bosjes, verspreide erven met erfbeplanting. Hoog gelegen stuwwal op keileemgrond.

Nieuw te ontwikkelen natte natuur op laaggelegen land langs het Vollenhove-meer. Plas/ dras gebieden met ruige begroeiing. In droge tijden extensief begraasd.

Nieuw te ontwikkelen droge natuur op hoger gelegen land langs het Vollenhove-meer. Ruigtes met struweel, extensief begraasd.

Dijkweiden ter begeleiding van de dijk. Redelijk intensieve begrazing door schapen en koelen.

Nieuw te ontwikkelen recreatie gebied bij Kuinre. Buitensport, golfbaan, picknickmogelijkheden, mountainbikeparcours, buitentheater enz. Recreatieplas in combinatie met natuurlijke oevers aan de boszijde.

Bestaande bosgebieden, uit te breiden in functies en natuurlijke variatie.

Grootschalige weidegronden met smalle strokenverkeering en rechtlijnige afvoer sloten. Hoge waterstand, natte gronden. Deels geschikt als weidevoergebied.

Nationaal landschap Wieden en Weerribben en mogelijke aansluiting met Rottige Meenthe. Kraggenlandschap met bospercelen.

Natte strook natuur als buffer tussen Wieden en het aangrenzende weidegebied. Ook het lage kommetje van het weidegebied dat hier op aansluit hoort erbij.

Stroomdalgebied van de Kuinder (Linde) en de Tjonger met verbrede delen van de rivier waar natuurontwikkeling een kans krijgt. De aangrenzende veengronden horen tot het zogenaamde broekontginningslandschap

De oude zeedijk met wielen, dijkwoningen en kleine dorpen. De dijk wordt geflankeerd door brede grastaluds met uitloop in het landbouw gebied. Cultuurhistorische rug-graat van het gebied

Fietspaden, veelal gekoppeld aan landschap-pelijke elementen als watergangen en bos.

Wegen in het gebied die door het gebruik van laanbeplanting als groene linten door het landschap lopen.

Bebouwing. In de NOP gedeeltelijk omzoomd door bosstroken. Door uitbreiding bos meer mogelijkheden voor recreatie en natuur "dicht bij huis".

Aangepast en aangesloten vaarwater, met een bosstrook van 30 tot 50 m. Begeleidt door fiets- en wandelpaden die afwisselend in het bos en aan de rand liggen.

